

ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ

В.В.ГУМЕНЮК

*Україна, м. Хмельницький, Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

Сучасний стан розвитку освіти в умовах несприятливого впливу економічних і соціальних факторів характеризується пошуками шляхів, способів удосконалення, оновлення освітнього середовища, підвищення його ефективності. Модернізаційні зміни обов'язково несуть з собою певні потенційні ризики.

Під модернізаційним ризиком розуміється систематична взаємодія освітньої системи (або її підсистем) з загрозами і небезпеками, породженими процесом модернізації як таким. У зв'язку з тим, що виключити модернізаційні ризики в процесі управлінської діяльності в принципі неможливо, необхідно говорити про механізми управління ними.

В наукових дослідженнях управління ризиками тлумачиться як сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють прогнозувати появу ризикових подій і вживати заходів до виключення або зниження негативних наслідків настання таких подій [5]. При цьому управління ризиками розглядають на двох рівнях - як взаємодію керованої підсистеми (освітня система локального, регіонального, державного рівнів) і керуючої підсистеми (керівники, які за допомогою управлінських впливів здійснюють функціонування керованої підсистеми).

Основною метою управління ризиками при прийнятті управлінських рішень є збільшити ймовірність успішної реалізації модернізаційних процесів шляхом зниження ступеня впливу ризиків до прийнятного рівня. Для цього необхідно цілеспрямовано і послідовно вирішити такі *завдання*:

- ідентифікувати, аналізувати ризики;
- документувати їх характеристики;
- якісно (за необхідності кількісно) оцінити їх;
- планувати реагування на модернізаційні ризики, тобто визначити послідовність дій з ослаблення негативних наслідків ризикових подій та використання можливих переваг;
- безпосередньо управляти ризиками, тобто реалізовувати план управління ризиками;
- вести моніторинг ефективності управління та реабілітацію системи, тобто давати оцінку ефективності дій з мінімізації ризиків, визначати ризики, які ще залишаються, усувати негативні наслідки ризикових подій.

Керівникам на кожному з етапів необхідно поставити проміжні цілі і завдання, щоб досягти відповідних результатів, які в свою чергу стають вихідними даними для подальших етапів, утворюючи систему прийняття рішень з чітко налагодженим зворотним зв'язком. Така система забезпечує максимально ефективне досягнення цілей, оскільки зворотна інформація, що надходить на кожному з етапів, дозволяє коректувати не тільки методи впливу на ризик, але й самі цілі управління ризиками [7].

Визначаючи зміст і методи підготовки керівників ЗНЗ до реалізації управління ризиками, ми дійшли висновку, що організаційною основою цієї роботи може стати регіональний ресурсний центр, який забезпечує створення інфраструктури і реалізовує діагностичну, компенсаторну, превентивну, реабілітаційну функції ризик-менеджменту.

Зміст *діагностичної функції* реалізується через:

- фіксацію проблемних ситуацій пов'язаних з модернізаційними змінами, які виникають в освітніх системах, і виявлення професійних та інформаційних потреб керівників освіти, які при цьому з'являються;
- моніторинг реалізації основних напрямів модернізації навчально-виховного процесу та управління ним;

- аналіз змін нормативно-правового забезпечення розвитку освіти на державному та регіональному рівнях;
- вивчення і аналіз проблемних ситуацій, що виникають у діяльності органів управління освітою та освітніх закладах.

Здійснення *превентивної функції* передбачає:

- підготовку експертних висновків на етапі розробки нормативно-правових актів, що забезпечують модернізаційні зміни в освіті;
- створення «переговорного майданчика» для узгодження позицій органів управління і безпосередніх учасників освітнього процесу;
- розробку і реалізацію програм підвищення ефективності кваліфікації керівників з правових, економічних питань, проблем сучасного менеджменту, в тому числі, управління ризиками;
- створення механізмів апробації окремих модернізаційних змін до моменту їх масового впровадження.

Компенсаторна функція реалізуються шляхом:

- розробки алгоритмів дій керівників у кризових ситуаціях;
- створення механізмів on-line супроводу та консультування керівників ЗНЗ з правових, економічних проблем, питань управління ризиками;
- підготовки роз'яснень, рекомендацій, методичних матеріалів щодо підвищення ефективності модернізаційних освітніх змін;
- форсування групи (служби) регіональних експертів з проблем управління ризиками в освіті.

Сутність *реабілітаційної функції* полягає в:

- ініціюванні розробки правових та економічних механізмів регулюючих управлінських впливів;
- розробці рекомендацій щодо уточнення та вдосконалення управлінських впливів за допомогою оцінки ефективності модернізаційних змін;
- здійсненні контролю в режимі реального часу в ході реалізації модернізаційних змін;
- розробці механізмів захисту (систематичне інформування працівників про існуючі ризики, необхідні міри захисту і профілактики; психологічна, професійна та соціальна реабілітація керівників тощо).

Розглянуті функції здійснюються із застосуванням ряду стратегій, якими є ухилення, пом'якшення, передача, розподіл, прийняття. *Ухилення* - повне усунення загрози або джерела ризику через виключення потенційної можливості негативної ситуації, *пом'якшення* - зменшення ймовірності виникнення або величини можливих втрат, *передача* - перенесення відповідальності за управління ризиками на інші структури без усунення джерела ризику; *розподіл* - розподіл відповідальності за ризик між структурними підрозділами або з іншими структурами; *прийняття* - підтвердження можливості негативної ситуації та свідоме рішення прийняти наслідки і компенсувати їх негативний вплив.

Реалізація вищезазначених функцій посилює такі властивості керуючої системи, що також розглядаються як об'єкти ризику: наявність довгострокових стратегій, які забезпечують узгодженість у впровадженні змін, їх упорядковану взаємодію; наявність альтернативних рішень; підвищення нормативної визначеності нововведень; готовність до індивідуалізації механізму прийняття рішень; підвищення соціальної рефлексії.

Відтак, освіта в сучасному світі стає набагато більш відкритою до зовнішніх впливів. Даний факт має свої позитивні і негативні наслідки. Передусім, це можливість збагачення новими ідеями, освітніми технологіями. З іншого боку, це об'єктивні модернізаційні ризики, які потребують високопрофесійного управління ними.

Література:

1. Гуменюк В.В. Професійний розвиток керівника закладу освіти: навч. посіб. / Гуменюк В.В. Наумчук І.А. – Кам'янець-Подільський: Вид. Зволейко Д.Г., 2010.– 208 с.
2. Гуменюк В.В., Діагностика професійної компетентності керівника школи /Гуменюк В.В., Сенчук Ж.О.–Кам'янець-Подільський: Вид. Зволейко Д.Г.,2010. – 136 с.
3. Гуменюк В.В. Підвищення професійної компетентності керівників ЗНЗ: виклики сучасності /В.В.Гуменюк //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 6. – С. 35 – 39.
4. Рыхтикова Н. А. Анализ и управление рисками организации: Уч. пособ. - 2-е изд. /Н.А.Рыхтикова – Изд-во: ИНФРА-М, 2009 . - 240 с.
5. Уткин Э. А. Риск-менеджмент /Э. А. Уткин - М.: Ассоциация авторов и издателей "Тандем", Изд-во ЭКМОС, 1998. – 382 с.
6. Хохлов Н. В. Управление риском: Учеб. пособ. /Н.В.Хохлов. - М.: Юнити - Дана, 1999. – 240 с.
7. Чекулаев Михаил. Риск-менеджмент / Михаил Чекулаев. – М.: Изд-во Альпина Паблишер, 2002. – 343 с.
8. Черкасов В.В. Проблемы риска в управленческой деятельности /В.В.Черкасов. - М: Рефл-бук., 2002. - 320 с.